

1(2) 2005

Спадщина

1945 – 2005

60 - років Перемоги

І МЕРТВИМ, І ЖИВИМ

*і ненародженним землякам моїм
в Україні і не в Україні*

моє дружнєє посланіє

.... Подивіться лишень

добре,

Прочитайте знову

Тую славу. Та читайте

Од слова до слова,

Не минайте ані титли,

Ніже тії коми,

Все розберіть...

та й спитайте

Тоді себе: що ми?..

Чиї сини? яких батьків?

**Тарас Шевченко.
1845 рік.**

Спадщина

1(2) 2005

**Науково-популярний краєзнавчий журнал
для вчителів, учнів, студентів, краєзнавців**

Засновник:

відділ культури Звенигородської
районної державної адміністрації.
Свідоцтво про державну реєстрацію
ЧС №439 від 26.08.2004

Редколегія:

Н.Д.Кульбаченко —

начальник відділу культури
райдержадміністрації.

С.С.Лячинський —

науковий співробітник районного краєз-
навчого музею ім.Т.Г.Шевченка, член
Національної спілки журналістів України.

О.М.Наріжна —

директор Звенигородського районного
краєзнавчого музею ім. Т.Г.Шевченка.

Г.П.Петрушевець —

методист райметодкабінету відділу
освіти райдержадміністрації.

О.Р.Рябова —

начальник архівного відділу районної
державної адміністрації.

Т.С.Рябова —

секретар президії районної ради ветера-
нів, член Національної спілки журналістів
України.

Редакція:

Редактор **Станіслав Лячинський**.

Відповідальний секретар **Олена Наріжна**.

Літпрацівник **Таміла Рябова**.

Фото **Віктор Добровольський**.

Колажі **Андрій Неумитий**.

Редакція працює на
громадських засадах.

Адреса редакції:

Звенигородський районний
краєзнавчий музей ім. Т.Г.Шевченка,
вул. Вячеслава Чорновола, 41,
20200 м.Звенигородка,
Черкаської області.

Здано до набору 31.05.05. Підп. до
друку 20.07.05. Формат 60x84/8. Папір
офсетний. Друк офсетний. Умовн. друк.
арк. 2,79. Обл. вид. арк. 3. Тираж 1000.
Зам. 627.

Звенигородське комунальне
видавничо-поліграфічне підприємство.
20200, м.Звенигородка,
вул. Дзержинського,28.

ЗМІСТ

АЛЛА СЛИНЬКО

Подвигу народу – жити у віках 2

Герої Радянського Союзу

Наші земляки. 4

Вони навіки лишились на Звенигородщині. 6

На подвиг її надихала Тарасова земля. 8

Солдатська слава невмируща 11

СПОГАДИ

Ніхто не забутий, ніщо не забуто. 12

Ілля Невмитий

Побратими 13

Михайло Шевченко

Від Сталінграда до Кенігсберга 14

Віталій Рапцун

Парад Перемоги. 14

Документи

Визволителі Звенигородщини 16

Бойовий шлях 62-ї дивізії. 17

Вітання ветеранів 62-ї дивізії 18

Схема бойових дій 20

Хронологічна довідка про с. Вільховець 22

Література 23

Наша книгарня

Бібліотека краєзнавця 24

ПОДВИГУ НАРОДУ —

У нескінченному плині історії тільки час відділяє головне від другорядного, дріб'язкового, загальнолюдського від особистого. Для учасників і сучасників Другої світової, складовою частиною якої була Велика Вітчизняна війна, головним стало все: страх смерті, благородний гнів, лихоліття тяжких випробовувань і безмежна радість Перемоги.

Двічі війна прокотилася вогняним смерчем Україною, спопеляючи блискавицею пронизала серця і душі, опалила кожну сім'ю та оселю, кожне життя. Її гірка правда ніколи не полишить нас. Події Другої світової війни не перестають вражати силою народного духу, величчю подвигу мільйонів, що піднялися на захист Батьківщини, своїх осель і родин.

Тема героїзму в роки війни нескінченна, бо вона має вічне джерело, витoki якого - у народній пам'яті, що закарбувала імена тих, хто поліг в ім'я Перемоги.

Для фронтовиків вона - у спогадах, ранах, нагородах, які і дотепер знаходять своїх героїв. Для вдів, матерів і дітей, усіх тих, хто не дочекався рідних з далеких фронтів, вона у скорботі й печалі. Вона - частина духовного життя народу, його найсвятіша істина.

Кобзаревий край, наша славна Звенигородщина пам'ятає імена і славу своїх героїв-визволителів рідної землі.

На території нашого району є святі місця - обеліски Слави, пам'ятники загиблим воїнам у роки Великої Вітчизняної війни, їм вклоняються люди.

Збирачами і хранителями духовного надбання нашого регіону, його славного минулого і сьогодення є музейні заклади. У 2004 році працівниками Звенигородського краєзнавчого музею проведено 48 екскурсій та зустрічей старшокласників загальноосвітніх шкіл із учасниками бойових дій на теми: "Так починалася війна", "Мовою експонатів", "Бойові реліквії", "Прапор Перемоги".

Співробітники музею великого значення надають роботі з фондами. Зокрема, впорядковуються спогади учасників Корсунь-Шевченківської битви, їх листи, документи. Проводиться збір матеріалів до музейного довідника "Герої-наші земляки" та "Вони визволяли наш край".

Укладається бібліографічний каталог публікацій про події Великої Вітчизняної війни на Звенигородщині та картографічний матеріал Корсунь-Шевченківської битви.

У лютому-березні 2005 року в районному та сільських будинках культури пройшли творчі звіти, присвячені 60-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні.

В загальноосвітніх школах району створені і працюють: 1 музей Бойової Слави (Водяницька загальноосвітня школа І-ІІ ступенів), 20 кімнат і куточків Бойової Слави.

Члени історико-краєзнавчого гуртка Багачівської загальноосвітньої школи І-ІІ ступенів встановили цікавий факт: ветеран війни Федорко Д.К., прізвище якого викарбувано на Братській могилі, що на Одещині, не загинув, а після тяжкого поранення вижив і проживає в с.Багачівці.

Учнями Пединівської загальноосвітньої школи І-ІІ ступенів проводиться пошукова робота для оформлення альбому життєвого шляху учасника Великої Вітчизняної

війни генерал-майора Стоноженка О.В.

У Звенигородській школі-інтернаті І-ІІІ ступенів проводиться робота з вивчення героїчного шляху 94-ї Гвардійської ордена Суворова Червонопрапорної Звенигородсько-Берлінської стрілецької дивізії. Багато матеріалів передано школі колишніми солдатами цієї дивізії Крикуном М.А. та Нікуліним М.К. - жителями м.Ватутіного.

За матеріалами, які передали школі колишні воїни 62-ї Гвардійської ордена Суворова Червонопрапорної Звенигородсько-Будапештської стрілецької дивізії, визволителі м.Звенигородки від німецько-фашистських загарбників Хомутов П.А., Дерябкін П.О., Поріцький Г.О., створюється експозиція.

Проводиться робота за програмами "Волонтер", "Милосердя", "Турбота". В усіх навчальних закладах району створені волонтерські загони, які надають допомогу ветеранам Великої Вітчизняної війни, солдатським вдовам.

З метою вшанування загиблих у Великій Вітчизняній війні у с.Козацькому учнями, вчителями та жителями села закладено Парк Пам'яті, у селах Пединівці та Юрківці - алеї Пам'яті, у с.Озірні - вулиця учасника Великої Вітчизняної війни Вовкотруба В.А.

Напередодні відзначення 59-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років проведено роботи по благоустрою і реставрації територій біля пам'ятників, братських могил, кладовищ у селах району та Пагорба Слави у м.Звенигородці. Напередодні 60-річчя визволення України від німецько-фашистських загарбників проведено також реконструкцію пам'ятника-монумента Т-34.

Ветерани Великої Вітчизняної війни - наша гордість, наша совість. Турбота про них є одним з головних напрямків державної політики.

Нині на обліку в управлінні праці та соціального захисту населення райдержадміністрації перебуває 6038 ветеранів війни, з них 386 інвалідів Великої Вітчизняної війни, 489 учасників бойових дій, 4552 учасники війни, 611 сімей загиблих. З метою вивчення соціально-побутових потреб ветеранів війни проведено обстеження умов проживання 3448 осіб для надання їм допомоги в ремонті осель, забезпеченні газом та твердим паливом, продуктами харчування, одягом, інвалідними візками, ортопедичними виробами.

Докладаються зусилля щодо виконання програми соціального захисту населення. Лише з початку року надано пільг на суму 2460,2 тис. грн., в т.ч. ветеранам війни на суму 1553,6 тис. грн, ветеранам військової служби - 15,0 тис. грн.

Соціальними працівниками територіального центру по обслуговуванню одиноких пристарілих та інвалідів обслуговується 718 ветеранів війни, яким надається необхідна соціальна допомога. Згідно Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" всі ветерани війни користуються пільгами, передбаченими цим законодавством.

У відділеннях центральної районної лікарні для ветеранів війни виділено 14 палат, діє аптечний кіоск для відпуску медикаментів за безкоштовними рецептами лікарів. За рік відпущено ліків 555 ветеранам війни на суму 13049 грн. За 2004 рік здійснено зубопротезуван-

ЖИТИ У ВІКАХ

ня 173 ветеранам війни на суму 23140 грн. З початку року оздоровлено в санаторіях 48 ветеранів війни, в обласному та республіканських госпіталях 190 осіб. Всі ветерани війни, які потребували інвалідні візки, ними забезпечені. Для надання послуг ортопедичними виробами в районі працює 2 рази на рік виїзна комісія Черкаського ортопедичного цеху.

З початку року тверде паливо завезено 4678 ветеранам війни; скраплений газ - 3176, що становить 100% від потреби.

Грошова допомога за рахунок місцевого бюджету надана 313 особам на суму 13830 грн., за рахунок підприємств, організацій, спонсорів 181 особі на суму 12278 грн. З обласного Фонду соціального захисту інвалідів надана допомога 30 ветеранам на суму 1350 грн.

З початку року статус інваліда Великої Вітчизняної війни отримали 69 учасників бойових дій, які є інвалідами загального захворювання. З районного бюджету виділено 17045 грн., за які було куплено автомобіль "Таврія" і вручено до Дня Перемоги інваліду Великої Вітчизняної війни Вербі М.П. та Ткаченко І.С. - інвалід Великої Вітчизняної війни одержав автомобіль "Таврія" за кошти державного бюджету. З початку року видано 229 посвідчень та 56 листів-талонів на право користування пільгами та пільговим проїздом міжміського сполучення.

В управлінні праці та соціального захисту населення працює комісія по розгляду питань, пов'язаних з встановленням статусу учасників війни. З початку року комісією розглянуто 12 справ, статус учасника війни надано 11 особам. В районі працює майстерня по ремонту взуття "Конкурент", яка надає ветеранам війни послуги безкоштовно та на пільгових умовах.

Проведено оплату за встановлення телефонів 77 ветеранам війни. На обліку для встановлення телефонів перебуває 442 ветерани.

Компенсацію на бензин та транспортне обслуговування у 2004 році виплачено 141 особі на суму 22992 грн. Компенсація за невикористані путівки у 2002-2003 роках виплачена 64 інвалідам війни на суму 6325 грн.

Між райдержадміністрацією та БАТ "Звенигородське АТП-17108" укладено договір від 19.02.2004 року на безкоштовний проїзд ветеранів війни та праці.

В ході проведення Всеукраїнської акції "Зір" 88 інвалідів війни забезпечені засобами корекції зору безкоштовно.

Напередодні відзначення 59-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні усім 11 партизанам району вручено пам'ятні знаки "Партизан України".

На урочистих зборах, присвячених 60-річчю визволення України від фашистських загарбників, ветеранам Великої Вітчизняної війни було вручено 265 орденів "За мужність" та 100 ювілейних медалей "60 років визволення України від німецько-фашистських загарбників".

Подвиги, здійснені нашими воїнами, зробили їх героями, а всенародна пам'ять - безсмертними. Народ, осяяний історичною пам'яттю - нездоланний. Ми мусимо знати і не забувати ціну війни і Перемоги. Це наш святий обов'язок.

Алла СЛИНЬКО, спеціаліст відділу з питань внутрішньої політики апарату райдержадміністрації.

Матеріал підготовлено за поданням управлінь і відділів райдержадміністрації.

*І люди йдуть на Пагорб Слави
вклонитись пам'яті відважних.*

22 червня 1941 р.
- напад Німеччини на Радянський Союз

23-29 червня 1941 р.
- найбільша танкова битва початкового періоду війни в районі Луцьк - Броди - Рівне - Дубно

30 червня 1941 р.
- «Акт проголошення відновлення Української держави»; створення державного Комітету Оборони (ДОК)

6 липня 1941 р.
- Звернення Президії Верховної Ради УРСР, РНК УРСР і ЦК КП(б)У до українського народу.

7 липня - 26 вересня 1941 р. - оборона Києва

5 серпня - 16 жовтня 1941 р. - оборона Одеси

30 жовтня 1941 р. - 4 липня 1942 р. - оборона Севастополя

25 листопада 1941 р.
- наказ гітлерівського командування про арешт і страту членів оунівського підпілля

5-6 грудня 1941 р.
- початок контрнаступу радянських військ під Москвою; перша велика поразка німецьких військ.

Лютий 1942 р. - створення з'єднання партизанських загонів Сумської області під командуванням С. Ковпака

20 червня 1942 р.
- створення Українського штабу партизанського руху (УШПР)

Герої Радянського Союзу НАШІ ЗЕМЛЯКИ

ГОНЧАРУК Володимир Андрійович

Народився 3 березня 1918 року в селі Чемериському. Українець. Закінчив 7 класів. Працював лаборантом на тютоново-махорковій фабриці. Закінчив робфак в Одесі. В Радянській Армії з 1939 року. В 1940 році закінчив Харківську військову авіаційну школу льотчиків-спостерігачів.

Учасник Великої Вітчизняної війни з червня 1941 року. Стрілець-бомбардир 44-го швидкісного бомбардувального авіаційного полку (Ленінградський фронт) лейтенант Гончарук здійснив 58 бойових вильотів на бомбардування скупчень військ противника. 12 липня 1942 року в районі населеного пункту Лемболове (Ленінградська область) літак над ціллю був підбитий зенітним вогнем. Прицільно скинувши бомби, екіпаж спрямував палаючу машину на артилерійську батарею ворога.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 10 лютого 1943 року посмертно.

На місці загибелі екіпажу споруджено обеліск. В рідному селі Герою встановлено пам'ятник.

1/347; 4/62-64; 5/44; 9; 13; 22; 25; 27; 33; 35; 37/52-54.

ЛЮБАРСЬКИЙ Микола Якович

Народився 18 травня 1922 року в селі Вільховець, в сім'ї селянина. Українець. Закінчив 5 класів. В Радянській Армії з 1941 року.

Учасник Великої Вітчизняної війни з червня 1941 року. Навідник протитанкової рушниці 1339-го гірсько-стрілецького полку (318-а гірсько-стрілецька дивізія, 18 армія, Північно-Кавказький фронт) рядовий Любарський в ніч на 11 листопада 1943 року в складі десанту висадився на берег Керченського півострова в районі селища Ельтиген (нині Героївське, в районі Керчі) і з захопленого плацдарму протягом 6 днів відбивав контратаки піхоти і танків ворога.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 17 листопада 1943 року.

Наприкінці 1945 року демобілізований. Працював на шахтах Донбасу, згодом електрослюсарем шахти "Червоний партизан" комбінату "Свердловськантрацит". З 1972 року жив в селі Вільховці. Помер 22 травня 2000 року.

1/901-902; 4/159-160; 5/67; 10; 11; 15; 22; 37/183-186.

ПОПОВИЧ Григорій Данилович

Народився 23 квітня 1905 року в селі Моринцях. Українець. Закінчив 7 класів. У військово-морському флоті з 1927 року. Закінчив школу командирів Військово-повітряних сил у 1936 році.

В боях Великої Вітчизняної війни з березня 1942 року. В складі ВПС Північного флоту здійснив 56 бойових вильотів. Потопив особисто і в групі 7 транспортів, танкер, сторожовий корабель, знищив 15 літаків противника.

Учасник радянсько-японської війни 1945 року. Помічник командира 4-го мінно-торпедного авіаційного полку з льотної підготовки (2-а міноторпедна авіаційна дивізія, Військово-повітряні сили Тихоокеанського флоту) майор Попович здійснив 2 бойових вильоти. Потопив есмінець противника. Доставив командуванню цінні розвідувальні дані про противника.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 14 вересня 1945 року.

З 1948 року підполковник Попович - у запасі. Жив і працював у Херсоні. Помер 24 вересня 1966 року.

4/220-221; 5/79; 6; 12; 14; 17; 18; 19; 34; 37/243-244.

Герої Радянського Союзу НАШІ ЗЕМЛЯКИ

СКЛЯР Григорій Михайлович.

Народився 10 січня 1906 року в селі Кирилівці (нині Шевченкове) в сім'ї селянина. Українець. Закінчив 8 класів. Працював секретарем райкому комсомолу. В Радянській Армії з 1928 року. В 1941 році закінчив Інтендантську академію Червоної Армії.

На фронті у Велику Вітчизняну війну з 1941 року. Командир 9-го окремого понтонно-мостового батальйону (60-а армія, Воронежський фронт) підполковник Скляр відзначився у битві за Дніпро. 25-26 вересня 1943 року в районі сіл Окунинове і Старий Глибів (Козелецький район Чернігівської області) вміло і своєчасно організував переправу, чим забезпечив форсування ріки частинами армії, захоплення і утримання плацдарму на правому березі.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 17 жовтня 1943 року.

Після війни продовжував службу в армії. З 1956 року полковник Скляр у відставці. Працював у будівельному управлінні в м.Бобруйську (Беларусь). Помер 22 липня 1980 року.
4/245-246; 5/86; 16; 37/276-277.

СТЕБЛІВСЬКИЙ Олексій Кузьмич.

Народився 27 березня 1911 року в місті Звенигородка в сім'ї робітника. Українець. Закінчив 7 класів. Жив у селищі Місхор Ялтинського району. Працював слюсарем. В Радянську Армію призваний у 1933 році. В 1940 році закінчив курси молодших лейтенантів.

Учасник Великої Вітчизняної війни з червня 1941 року. В 1943 році закінчив курси "Выстрел". Командир батальйону 289-го гвардійського стрілецького полку (97-а гвардійська стрілецька дивізія, 5-а гвардійська армія, 1-й Український фронт) гвардії майор Стеблівський уміло організував 26 січня 1945 року форсування Одеру. Батальйон оволодів опорним пунктом противника м.Оппельн (Ополь, Польща), завдавши ворогові великих втрат.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 27 червня 1945 року.

З 1946 року майор Стеблівський - у запасі. Живе у м.Львові. Працював заступником директора художнього училища, інструктором райкому партії, директором кінотеатру.

3/316-323; 5/88; 32; 37/283-284.

Жовтень 1942 р. - створення Української повстанської армії (УПА)

19 листопада 1942 р. - початок контрнаступу радянських військ під Сталінградом

18 грудня 1942 р. - вступ радянських військ у межі України

12 червня - початок жовтня 1943 р. - Карпатський рейд С. Ковпака

Червень 1943 р. - III Надзвичайний великий збір ОУН-Б

5 липня 1943 р. - початок Курської битви

Серпень - грудень 1943 р. - битва за Дніпро

6 листопада 1943 р. - вигнання нацистів із Києва

Січень - липень 1944 р. - формування Української головної визвольної ради (УГВР)

8 жовтня 1944 р. - завершення вигнання гітлерівських військ з території УРСР (у межах 1941 р.)

28 жовтня 1944 р. - вигнання гітлерівців із Закарпаття

9 травня 1945 р. - День Перемоги над фашистською Німеччиною

2 вересня 1945 р. - підписання Японією акта про капітуляцію; закінчення другої світової війни

Серед 11603
Героїв
Радянського
Союзу,
учасників
Великої
Вітчизняної
війни -

8180 - росіян

2069 - українців

309 - білорусів

161 - татарин

108 - євреїв

96 - казахів

90 - грузинів

90 - вірмен

69 - узбеків

61 - мордвин

44 - чувашів

43 - азербайджанців

39 - башкирів

32 - осетини

18 - марійців

15 - литовців

14 - таджиків

13 - латишів

12 - киргизів

9 - естонців

9 - карелів

6 - адигейців

5 - абхазців

3 - якути

Герої Радянського Союзу Вони навіки лишилися

АБРАМЦЕВ Сергій Павлович.

Народився в 1922 році в селі Новокам'янка нині Залегощинського району Орловської області в сім'ї селянина. Росіянин. Освіта 7 класів. Працював трактористом. Призваний у червні 1941 року Ленінсько-Кузнецьким РВК Кемеровської області.

3 січня 1942 року на фронті. В ході Корсунь-Шевченківської битви командир танка 181 -ї танкової бригади 18-го танкового корпусу 5-ї гвардійської танкової армії 2-го Українського фронту молодший лейтенант Абрамцев в засідці на перехресті доріг північно-західніше села Юрківки Звенигородського району із своїм бойовим екіпажем знищив 2 танки, 7 бронетранспортерів ворога.

17 лютого 1944 року в бою за село Журжинці Лисянського району танк Абрамцева знищив 2 танки, 4 гармати, 12 бронетранспортерів і 80 автомобілів. В цьому бою танк був підбитий, екіпаж загинув.

С.П. Абрамцев похований в селі Багачівці.

Звання Героя Радянського Союзу молодшому лейтенанту С.П. Абрамцеву присвоєно посмертно 13 вересня 1944 року, члени екіпажу механік-водій Шостаков, баштовий стрілець Белов і радист Рибнов посмертно нагороджені бойовими орденами.

1/20; 2/279.

ГРИШКО Валентин Сергійович.

Народився 22 березня 1922 року в селі Усолусах Ємільчинського району Житомирської області. Українець. Закінчив середню школу, вчився в Київському університеті. В Радянській Армії з січня 1942 року, призваний Чингіркауським РВК Західно-Казахстанської області.

На фронті у Великій Вітчизняній війні з лютого 1942 року. 24 червня 1944 року при прориві оборони противника в районі села Озерани (Рогачівський район Гомельської області) старшина роти 922-го стрілецького полку (250-а стрілецька дивізія, 3-а армія, 1-й Білоруський фронт) старшина Гришко, зробивши два проходи в дротяхних загородженнях, першим увірвався у ворожу траншею. В бою замінив пораненого командира взводу і, організувавши блокування 2-х дзотів, підірвав один із них. Затим у ході боїв замінив вибулого з строю командира роти. Рота під його командуванням, продовжуючи наступ, знищила 3 дзоти.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 24 березня 1945 року.

Помер 26 жовтня 1945 року. Похований у селі Ризиному.

1/377-378; 5/45; 8; 23; 24; 31.

ЖОВТОБРЮХ Йосип Трохимович

Народився 15 вересня 1914 року в селі Великомихайлівка (Белгородська область). Українець. Освіта неповна середня. В 1941 році призваний до Радянської Армії Дніпро-Дзержинським РВК Дніпропетровської області. В 1943 році закінчив курси молодших лейтенантів і був направлений на фронт.

Командир роти 1-ї гвардійської окремої мотострілецької бригади (1-й гвардійський танковий корпус, 65-а армія, 1-й Білоруський фронт) гвардії лейтенант Жовтобрюх у числі перших 5 вересня 1944 року переправився через ріку Нарев. Рота оволоділа сильно укріпленим пунктом противника Карнебек (10 км північніше м.Сероцьк, Польща) і, відбивши три контратаки, утримала плацдарм до підходу основних сил бригади.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 24 березня 1945 року.

Після війни звільнений у запас. Помер 14 лютого 1958 року. Похований у місті Звенигородці.

1/499.

Герої Радянського Союзу на ЗВЕНИГОРОДЩИНІ

МУТКЕНОВ Серикбай

Народився 16 лютого 1913 року в аулі №16 (Павлодарська область, Казахстан) у сім'ї селянина. Казах. Закінчив Павлодарське педагогічне училище, працював учителем. В Радянській Армії з січня 1942 року. В тому ж році на фронті.

Командир гармати 342-го стрілецького полку (136-а стрілецька дивізія, 38-а армія, Воронежський фронт) старший сержант Муткенов у жовтні 1943 року в боях на Лютезькому плацдармі (Вишгородський район Київської області) на Дніпрі, відбиваючи атаку фашистських танків, викотив гармату на пряму наводку і підбив один із них, забезпечивши просування стрілецького батальйону.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 9 лютого 1944 року.

Загинув 5 січня 1944 року. Похований в селі Ризиному.
5/164; 36.

ЧІКОВАНІ Вахтанг Володимирович

Народився 2 серпня 1919 року в Тбілісі в сім'ї службовця. Грузин. Закінчив три курси університету. В Радянській Армії з 1941 року. Закінчив Військову академію хімічного захисту в 1942 році.

В діючій армії з липня 1942 року. Начальник хімічної служби 861-го стрілецького полку (294-а стрілецька дивізія, 52-а армія, 2-й Український фронт) старший лейтенант Чіковані відзначився в боях у лютому 1944 року. Замінивши вибулого з строю командира роти, з групою бійців переправився по льоду через річку Рось у районі селища Стеблева (Корсунь-Шевченківський район) і раптово атакував противника. Переслідуючи ворога, рота звільнила 2 населені пункти. Загинув у бою 1 березня 1944 року.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 13 вересня 1944 року посмертно.

Похований у селі Водяниках.
2/255-257; 5/173; 38/25-35.

Хроніка окупації
та визволення
районів
Черкащини у
період
Великої
Вітчизняної війни
1941-1945рр.

Городищенський
29 липня 1941 р.
10 лютого 1944 р.

Драбівський
19 вересня 1941 р.
23 вересня 1943 р.

Жашківський
18 липня 1941 р.
10 березня 1944 р.

Звенигородський
24 липня 1941р.
5 березня 1944 р.

Золотоніський
12 вересня 1941 р.
26 вересня 1943 р.

Кам'янський
5 серпня 1941 р.
10 січня 1944 р.

Канівський
15 серпня 1941 р.
12 лютого 1944 р.

Катеринопільський
25 липня 1941 р.
12 березня 1944 р.

Корсунь-Шевчен-
ківський
23 липня 1941 р.
20 лютого 1944 р.

Герої Радянського Союзу На подвиг їх надихала

Лисянський

20 липня 1941 р.
5 березня 1944 р.

Маньківський

9 липня 1941 р.
10 березня 1944 р.

Монастири- щенський

21 липня 1941 р.
11 березня 1944 р.

Смілянський

28 липня 1941 р.
4 лютого 1944 р.

Тальнівський

21 липня 1941 р.
12 березня 1944 р.

Уманський

21 липня 1941 р.
11 березня 1944 р.

Христинівський

25 липня 1941 р.
10 березня 1944 р.

Черкаський

10 серпня 1941 р.
5 лютого 1944 р.

Чигиринський

5 серпня 1941 р.
9 січня 1944 р.

Чорнобаївський

18 вересня 1941 р.
27 вересня 1943 р.

Шполянський

30 червня 1941 р.
9 березня 1944 р.

БУХТУЛОВ Петро Харитонович

Народився 12.07.1924 року в селі Можарка Янтиковського району Чувашської АРСР в сім'ї селянина. Чуваш. Член КПРС з 1944 року. В Радянській Армії з 1942р. Закінчив школу молодших командирів.

В діючій армії з 1943 р. Навідник гармати 1431-го легкого артилерійського полку, 49-ї легкої артилерійської бригади 16-ї артилерійської дивізії прориву (53-я армія, 2-й Український фронт).

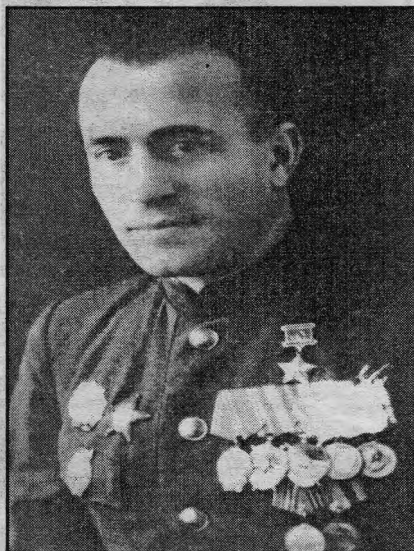
12.02.44 р. в районі станції Звенигородка ворог великими силами піхоти при підтримці 50 танків перейшов у наступ, намагаючись прорватись до оточеного угруповання. Наша піхота відійшла, становище було загрозливе. Автоматники ворога оточили батарею.

П.Х.Бухтулов, ризикуючи життям, вступив в бій, підбив 4 танки, із них один "Тигр", а коли танки відійшли, з групою бійців гранатами і автоматним вогнем відбив ворожу піхоту.

Хоробро воював артилерист і в районі Новгородка, відзначився і при визволенні Чехословаччини. Всього на його рахунок 16 спалених і підбитих танків, 7 бронетранспортерів, 3 гармати та 11 кулеметів.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 15 травня 1946 року.

1/227

ГАРАНЬ Олексій Федорович

Народився 1914 року в селі с.Мліїв Городищенського району Черкаської області в сім'ї селянина. Українець. В Радянській Армії з 1944 року.

Стрілець 936-го стрілецького полку 254-ї стрілецької дивізії 52-ї армії 2-го Українського фронту.

5 лютого 1944 року рядовий О.Ф.Гарань при наступі в районі села Кобиляки Звенигородського району одним з перших вірвався в траншею ворога і гранатами знищив бліндаж, в якому були 2 офіцери і 15 солдатів.

28 березня 1944 року в складі підрозділу одним з перших форсував ріку Прут і протитанковою гранатою знищив кулеметну точку ворога, забезпечивши переправу підрозділу.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 13 вересня 1944 року.

Помер 8 грудня 1969 року.

1/313; 4/50-52; 5/42-43; 26.

ЗВЕРЕВ Іван Зіновійович

Народився 1915р. в селі Дамасово Нерчинсько-Заводського району Читинської області в сім'ї селянина. Росіянин. В Радянській Армії з 1937 року.

Командир роти 861-го стрілецького полку 294-ї стрілецької дивізії 52-ї армії 2-го Українського фронту. лейтенант І.З.Зверев відзначився при прориві оборони ворога в районі села Рижанівка Звенигородського району. Рота під його командуванням першою вірвалась у ворожі траншеї.

Відзначився в боях за звільнення Молдови. В ніч на 28 березня 1944 року його підрозділ за ніч відбив чотири контратаки ворога, але ні кроку не зробив назад, що дало змогу нашим військам провести перегруповання сил.

В цьому бою, 29 березня 1944 року лейтенант І.З.Зверев загинув.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 13 вересня 1944 року посмертно.

1/540; 2/259-260.

Герої Радянського Союзу ТАРАСОВА ЗЕМЛЯ

КОНЯШКІН Максим Михайлович

Народився 18 листопада 1924 року в селі Нові Виселки Zubovo-Полянського району Мордовської АРСР в сім'ї селянина. Мордвин.

В Радянській Армії з 1942 року. Навідник гармати 1431-го легкого артилерійського полку 49-ї легкої артилерійської бригади 16-ї артилерійської дивізії прориву 53-ї армії 2-го Українського фронту, молодший сержант М.М.Коняшкін відзначився в триденному бою (11-12-13 лютого 1944 року) в районі ст. Звенигородка та сіл Скаливатка і Юрківка, коли ворог перейшов у наступ, намагаючись прорватись до оточеного німецько-фашистського угруповання в районі Корсунь-Шевченківського.

В цих боях М.М.Коняшкін знищив 4 танки, 3 бронетранспортери і багатоох гітлерівців. Був поранений, але не покинув поле бою.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 13 вересня 1944 року.

1/722; 2/282-283; 5/137.

МАТЮНІН Михайло Григорович

Народився 1922 року в селі Рождественка Кушевського району Новосибірської області в сім'ї службовця. Росіянин. В Радянській Армії з липня 1941 року.

Гвардії старший сержант, командир кулеметного відділення моторизованого батальйону автоматників 11 -ї окремої гвардійської танкової бригади 2-го Українського фронту М.Г.Матюнін в боях в районі села Рижанівки 24 лютого 1944 року з десантом на танку першим вірвався в село і із станкового кулемета знищив ворожу піхоту, дав можливість танкам рухатись далі, оберігаючи їх від автоматників ворога.

В наступі, рухаючись вперед в районі Буків, М.Г.Матюнін першим переправився через річку Гірський Тікич, забезпечив успішну переправу танків, утримуючи вогнем станкового кулемета натиск ворога.

Десантом на танкові кулеметник М.Г.Матюнін першим вірвався в місто Умань, і встановивши кулемет на башті танка, відбив всі атаки гітлерівців.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 13 вересня 1944 року.

2/296-297

ПАНФІЛОВ Никандр Максимович

Народився 1916 року в Московській області. В Радянській Армії з 1940 року. Воював на Карело-Фінському, Ленінградському, Центральному фронтах, був двічі контужений, поранений.

Командир 2-ї роти батальйону автоматників 51-ї танкової бригади 2-ї танкової армії 2-го Українського фронту.

Лейтенант Н.М.Панфілов при прориві оборони німців першим вивів свій підрозділ в село Чижівку, розгромивши переважаючі сили ворога.

При цьому було знищено 5 вогневих точок, захоплено 3 автомобіля і 12 возів з військовим майном, знищено кілька десятків німців. Переслідуючи відступаючих ворогів по дорозі до села Ризино, підрозділ захопив 4 автомобілі і 20 возів з військовим спорядженням. Знищив 30 гітлерівців і в селі Ризині захопив протитанкову батарею і 2 автомобілі.

В бою за село Чорна Кам'янка підрозділ Н.М.Панфілова захопив переправу через Гірський Тікич, відрізавши шлях відступу ворогам, захопив 12 автомобілів, майже 200 возів з військовим майном, взяв в полон кілька десятків ворогів.

Рота героя-лейтенанта однією з перших вірвалася в Умань, здолавши опір ворогів.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 13 вересня 1944 року.

2/307-308; 7; 30.

Визволення
Радянською
Армією
населених
пунктів

Звенигородського
району,
окупованих
німецько-
фашистськими
загарбниками

7 січня 1944р.
Водяники,

25 січня 1944р.
Чичиркозівка,

27 січня 1944р.
Княжа, Неморож,

28 січня 1944р.
Багачівка,
Гнилець,
Звенигородка,
Михайлівка,
Моринці,
Павлівка,

1 лютого 1944р.
Демкове,
Кононове-Івасів,
Шевченкове,

2 лютого 1944р.
Будище,

3 лютого 1944р.
Боровикове,
Тарасівка,
Юркове,

Герої Радянського Союзу

На подвиг їх надихала ТАРАСОВА ЗЕМЛЯ

5 лютого 1944р.

Майданівка,
Мизинівка,
Мурзинці,
Олександрівка,
Стара Буда,
Стебне,
Хлипнівка,
Чижівка,

12 лютого 1944р.

Озірна,

22 лютого 1944р.

Гудзівка,
Пединівка,
Скаливатка,
Шампанія,
Юрківка,

24 лютого 1944р.

Козацьке,

5 березня 1944р.

Барвінок,
Вільховець,
Кобиляки,
Рижанівка,
Ризине,
Чемериське,

6 березня 1944р.

Попівка,

7 березня 1944р.

Гусакове,

14 березня 1944р.

Стецівка.

РИБАЛКО Василь Іванович

Народився 29 серпня 1921 року на хуторі Дібрівка Золотоніського району Черкаської області в сім'ї селянина. Українець. В діючій армії з жовтня 1943 року.

Командир мінометної обслуги 861 -го стрілецького полку 294-ї стрілецької Черкаської ордена Богдана Хмельницького дивізії (52-а армія, 2-й Український фронт) сержант Рибалко при прориві оборони в районі села Рижанівки (Звенигородського району) 5 березня 1944 року проник на позиції ворога і встановив, де розміщені кулемети і гармати противника, викликав вогонь на себе. Коректуючи вогонь під розривами мін, він сприяв знищенню вогневих точок, після чого батальйон успішно виконав бойове завдання по звільненню Рижанівки.

В селі Тернівка (Вінницька область), відбиваючи контратаку ворогів, врятував пораненого офіцера і в рукопашному бою відбив наступ німців.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 13 вересня 1944 року.

2/257-258; 5/81; 20.

ТАРАСОВ Микола Григорович

Народився 1915 року. Росіянин. Призваний на військову службу Кіровським райвійськкоматом Московської області 1937 року. Воював в провінції Сінзян 1939 року, на фінському фронті з грудня 1939 року по лютий 1940 року.

У Великій Вітчизняній війні воював на Західному, Брянському, Орловському, Сталінградському, 4-му з 2-у Українському фронтах.

Командир роти 303-го танкового батальйона 8-ї гвардійської Танкової Червонопрапорної бригади старший лейтенант М. Г. Тарасов першим вривався в населені пункти Оситняжка, Лебедин, Шпола.

В цих боях знищив танк типу "Пантера", 2 гармати. Першим вірвався в Шполу, командує ротою, знищив 4 гармати, на станції підбив паровоз, в результаті чого було захоплено ешелон з військовим майном і спорядженням.

Бере участь в прориві до Звенигородки, знищує 8 автомобілів, 18 возів, взвод живої сили ворога і одним з перших з'єднується з частинами 1 -го Українського фронту. В боях за Лисянку підбив 2 танки типу "Пантера", знищив 4 гармати, 4 кулемети, 2 бронетранспортери і багато живої сили противника.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 13 вересня 1944 року.

По війні гвардії полковник М. Г. Тарасов продовжував службу в Радянській Армії. Помер 1961 року.

2/285.

ЧУЄНКО Петро Дмитрович

Народився 13 лютого 1912 року в селі Петропавлівці Городищенського району Черкаської області в сім'ї селянина. Українець. На строковій службі 1933-1939 р. р.

На фронтах Великої Вітчизняної війни з лютого 1944 року.

Командир кулеметної обслуги 936-го стрілецького полку 254-ї стрілецької Черкаської Червонопрапорної дивізії (52-а армія 2-го Українського фронту) сержант П.Д. Чуєнко при наступі на село Кобиляки 5 березня 1944 року вогнем свого станкового кулемета подавив 2 кулеметні точки ворога, чим зумовив успішне просування підрозділу. 28 березня 1944 року першим форсував ріку Прут, чим забезпечив подальший наступ радянських військ. 1 квітня 1944 року, утримуючи оборону зайнятих зубежів на безіменній висоті, відбив 7 контратак ворога.

Брав участь в боях за звільнення Угорщини. Загинув 18 січня 1945 року.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 13 вересня 1944 року.

4/319-320; 5/101.

СОЛДАТСЬКА СЛАВА НЕВМИРУЩА

БІЛОКІНЬ Юхим Леонтійович

Народився 1910 року в селі Мизинівка Звенигородського району. Українець.

Командир відділення 1-го стрілецького батальйону 465 стрілецького полку 167 стрілецької Сумсько-Київської двічі Червонопрапорної дивізії рядовий, згодом молодший сержант, сержант, старшина Ю.Л. Білокінь відзначився в боях в районі села Тихонівка в січні 1944 року, коли разом з своїм відділенням відбив чотири шалених атаки переважаючих сил ворога і утримував зайнятий рубіж. В боях за населений пункт Глинна 19 липня 1944 року відділення, очолюване Ю.Л. Білоконем, відбило три контратаки ворога, підтримані танками.

При виконанні завдання по захопленню полоненого в районі міста Санок 20 серпня 1944 року, діючи в складі групи захвату, вірвався в траншеї ворога, було захоплено 3-х полонених, автоматним вогнем знищено десятки гітлерівців. В наступальних боях 9 вересня 1944 року в районі міста Санок особистим прикладом вів вперед бійців. Коли в бою 19 вересня 1944 року було поранено командира взводу, Ю.Л. Білокінь прийняв командування на себе і сміливими діями підрозділу вирішив успіх бойового завдання.

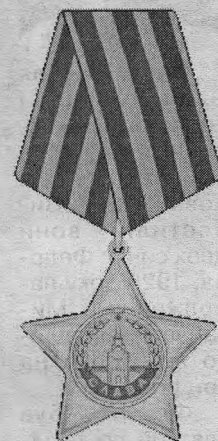
Нагороджений орденом Слави III ст. 5 січня 1944 року, II ст. 10 вересня 1944 року, I ст. 24 березня 1945 року.

Помер 10 листопада 1992 року. Похований в селі Мизинівці. 5/176; 28; 29.

ОРДЕН СЛАВИ

Заснований
1943 року.
Художник
І. Москальов.

I ступеня

II ступеня

III ступеня

ШРАМЕНКО Андрій Максимович

Народився 1922 року в селі Руська Поляна Черкаського району. Українець.

Брав участь в боях на початку війни. Навідник самохідної гармати СУ-76, 311 окремого самохідно-артилерійського дивізіону 254 стрілецької ордена Суворова і Богдана Хмельницького дивізії ефрейтор, згодом молодший сержант, старшина А.М. Шраменко в зустрічному бою біля станції Красна 24 серпня 1944 року підбив самохідну гармату німців, відбив з особистої зброї атаку ворога. Згодом, в боях за Хмельник знищив дзот ворога, чим дав можливість розвинути наступ піхоти. Проявив відвагу в боях за село Якомбки 12 січня 1945 року.

Нагороджений орденом Слави III ст. 2 вересня 1944 року II ст. 31 січня 1945 року, I ст. 19 травня 1945 року.

Помер 12 серпня 1985 року. Похований у селі Скаливатка Звенигородського району.

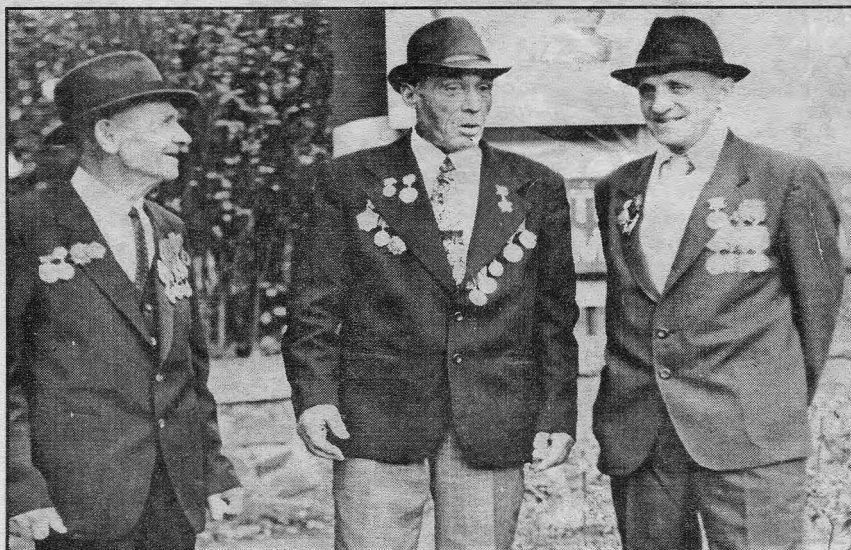
5/180; 29.

Зустрілись земляки— ветерани Великої Вітчизняної війни

На знімку: Герой Радянського Союзу Микола Якович ЛЮБАРСЬКИЙ /у центрі/, повні кавалери ордена Слави Юхим Леонтійович БІЛОКІНЬ /зліва/ і Андрій Максимович ШРАМЕНКО.

Газета "Шевченків край" від 6 серпня 1985 року.

НИХТО НЕ ЗАБУЛИЙ, НИЩО НЕ ЗАБУЛО

Сім'ю Василя Омельковича і Горпини Юхимівни Кудимів добре пам'ятають в селі Козацькому. Виростили вони двох синів: Федора, 1920 року народження, і Михайла – молодшого від брата на три роки.

Федір був хваткий до техніки. Коли в тридцятих роках з'явилися детекторні радіоприймачі, то другий в селі змайстрував він. І коли пролунав клич до комсомольців: оволодівайте військовими професіями – Федір Кудим став курсантом Ленінградського училища зв'язку.

А потім був грізний світанок 22-го червня 1941 року. З гіркою вістю впали на наші міста і села "похоронки" та повідомлення, в яких стояли слова "пропав безвісти". Таке страшне повідомлення прийшло і до Кудимів.

Пройшли десятки років, і ось до села прийшов лист із Смоленщини. Напередодні Дня Перемоги Микола Слюсарев знайшов пенальчик з паперовою стрічкою, на якій було написано: «Кудим Федір Васильович, лейтенант КАП. 1920 року

народження, УРСР, Київська область, Звенигородський район, Козацька сільрада, село Козацьке». А далі адреса сім'ї. На звороті записки були такі рядки: «До побачення, золотий краю-Україно. До побачення, мама Груня, брат Миша, батько Василь. До побачення, мила дружино Гальончик Аня Йосипівна (м.Вітебськ, Велика Громадянська, 11-9). Палкий привіт. Тисну руки. І цілую в уста. Україно рідна, прощай...»

У своєму листі Микола Слюсарев просив надіслати відомості про Ф.В.Кудима і його фото. Родичі, краєзнавці-слідопити середньої школи виконали

**"Мати, мати жде свого солдата,
а солдат спить вічним сном..."**

прохання. І ось Слюсарев, розпитавши земляків, співставивши факти, пише про мужнього лейтенанта: «Коли наші село Нові Двори захопили німці, в одну хату вони привели полоненого радянського офіцера. Вдома були і господарі, та вороги не давали змоги їм перемовлятися з полоненим. Один раз офіцер хотів щось сказати, та німці налетіли на нього, як шуліки. Потім його повели в клуню. Господарі чули метушню, глухі удари. Господиня попросилася вийти з хати. Проходячи повз клуню, заглянула в щілину. Страшна картина відкри-

лась її очам.

Кілька німців тримали воїна, ламали руки, заганяли в тіло голки... Та не вирвали від нього жодного слова. На сьомий день офіцера розстріляли і під страхом смерті заборонили поховати. Та темної ночі, скрадаючись, господар поховав героя біля клуні.

Ніхто не знав хто він, звідки... Було це в жовтні 41-го. А, відступаючи, в 1943 році, німці спалили село дощенту. Сліди звірства ворогів, героїзму офіцера загубилися.

І ось знайдено пенальчик. Ні, не загублений він був. Знову пошуки, розпитування...

І очевидці розповіли, що тримали полоненого лейтенанта в загратованій автомашині. І, мабуть через загразоване віконце він викинув пенальчик під вікно хати...»

Написав листа Слюсарев і дружині Федора Кудима, розшукавши її адресу з допомогою Вітебської обласної газети. Побувала Ганна Йосипівна на місці загибелі чоловіка. І знають земляки героя, що Федір Кудим загинув, зберігши

вірність Вітчизні.

В селі Козацькому, в центрі села, стоїть Обеліск Слави. На його плитах викарбовано 304 прізвища наших односельців. Серед них імена Федора Кудима і його молодшого брата Михайла, який загинув, визволяючи Польщу.

Вічна наша вдячність-пам'ять про тих, хто не повернувся, віддавши життя за всіх нас.

Василь ШЕВЧИК
с. Козацьке.

Про автора

Василь Іванович Шевчик за освітою педагог, математик.

Багато років працює над вивченням історії села Козацького. Активно співпрацює з колективом Звенигородського районного краєзнавчого музею ім.Т.Г.Шевченка в ході краєзнавчої науково-пошукової експедиції «Спадщина».

Спогади. Художник Олексій ТЮТЮННИКОВ.

Картина подарована автором Звенигородському краєзнавчому музею.

Спогади

ПОБРАТИМИ

Видатний оперний співак народний артист України Василь Пазич.

На сцені Київського національного театру опери та балету імені Т.Г.Шевченка виконав понад 50 оперних партій - від Тараса Бульби в однойменній опері Миколи Лисенка до Мефістофеля з "Фауста" Гуно. Василя Іларіоновича не стало, але живе він в пам'яті рідних, шанувальників його могутнього таланту і ... в моєму серці.

У далекому 1971 році в тижневику "Україна" Григорій Цюпа писав: "...любить Василь побути на самоті. Іде на дніпровські кручі, сідає на старій лавці. У гадах приходять батько, мати, дід Семен, Ляко..."

Так от Ляко - це я. Проте не про себе хочу розповісти, а про свого побратима, вірного друга Василя Пазича. У 1941-му він, вважайте, врятував мені життя. Однак і я став йому в пригоді.

Де ж витокі пісенного таланту Василя Пазича? Народився він 15 жовтня 1925 року в селі Новоукраїнці, на Звенигородщині. Це Шевченків край, де люди раніше з піснею йшли на працю і з праці, де мелодії простих селянок ятрять душу і переповнюють почуття.

Баба-павитуха Килина, прийнявши немовля, пригорнула його до породіллі, мовлячи: «Ось тобі, Соломіє, янголя, хлопчик високого польоту».

У родині Пазичів було шестеро дітей, але саме Васюня змалечку потягнувся до народної пісні, сам зробив сопілку, а згодом придбав балалайку в тутешнього майстра-умільця.

Перші справжні уроки музичного мистецтва він одержав, навчаючись у семиріччі в сусідньому селі Тарасівці. Його наставником був учитель співу, відомий в окрузі скрипаль Родіон Федорович Чуенко, який, у свою чергу, опанував мистецтво співу, відвідуючи хор під орудою місцевого священика Антонія, батька Олександра Кошиця.

Знався Чуенко і з Кошицем-молодшим, всесвітньо відомим пропагандистом укра-

їнського пісенного мистецтва, диригентом національного хору, який мандрував і в Європі, і за океаном.

Так замкнулося чарівне коло: бандуристи сивої давнини - Олександр Кошиць - Василь Пазич. І все це на терені глибинного народного фольклору.

Я з Василем приятелював із самісінького дитинства, разом ходили до школи. І професію обрали на догоду батькам одну - агронома.

Проте довчитися не дала війна. У липні 1941 року нас, безвсних юнаків, призвав Звенигородський райвійськкомат.

Було сформовано три сотні для відправлення у Зінків Полтавської області. У такий спосіб країна намагалася вивести з-під окупації, яка насувалася чорною хмарою на рідну землю, підлітків - майбутніх воїнів. Ішли пішки, довго, упроголодь, харчувалися із спустошених полів та від сердечних людей. Багато які не витримали поневірянь в дорозі, порозбігалися. А ми з Василем та ще хлопцями із Рижанівки та Водяників - Степаном Драчуком, Сергієм та Петром Зелениками, Іваном Герасименком, виконуючи наказ військкомату, йшли і йшли вглиб країни. У селі Кагамлик на Полтавщині взялися допомогти селянам скосити пшеницю, а впоравшись, вирушили далі. Та в Зінкові ніхто на нас вже не чекав. Німець тис із всіх боків. І ми попрямували до Харкова. Прийшли на околицю міста, переночували у сердечної бабусі, яка вранці вирядила нас як рідних дітей, вручивши по перепічці. Однак на вулиці нас заштовхали до колони військополюнених. Німці вже орудували в Харкові. Перегнали нас у Мерефу, згодом у Полтаву.

Чотири дні не давали ні їсти, ні пити, а потім виділили раціон - черпак баланди на добу. Я тяжко занедужав, осліп.

І ось тут, у нелюдських умовах, проявилася Василева вірність: він не полишив мене. Щоб не затоптали ослаблого на підлозі, тримав у себе на колінах. З Полтави погнали нас у Кременчук. Василь вів мене за руку. І на наше щастя саме туди прибув дід Семен, буцімто староста, щоб відібрати дужчих для сільськогосподарських робіт. Родом він був із Тараші, а я навчався в Тарашанському технікумі. Вблагав його, щоб порятував із полону. Він зглянувся, однак про Василя й слухати не хотів. Чотири рази я просив: візьміть і мого друга. А потім сказав: "Якщо не візьмете Васю, то й я нікуди не рушу". Він махнув рукою, і ми обоє отримали "аусвайси".

Не буду оповідати, з якими пригодами ми,

ПАЗИЧ Василь Іларіонович

Народився 15 жовтня 1925 року. На початку війни в 1941 році в складі групи студентів Козацького і Звенигородського технікумів був направлений Звенигородський райвійськкоматом вглиб країни. В липні-серпні працював на спорудженні оборонних рубежів за Дніпром (Градизький район Полтавської області). Під Харковом потрапив в полон. Перебував в таборах в Мерефі, Полтаві, Кременчуці. Працював на сільськогосподарських роботах. 2 лютого 1944 року призваний польовим військкоматом. Брав участь в боях. Під Юрківкою Звенигородського району був поранений. Після лікування - моряк Дніпровської флотилії.

По війні закінчив Київську середню школу. Навчався в Харківському торговельно-економічному інституті. Згодом закінчив Харківську консерваторію. За двадцять п'ять років оперної діяльності зіграв десятки провідних ролей. Заслужений працівник культури. Народний артист України. Викладав історію співу в інституті імені Драгоманова.

Помер 26 липня 1997 року. Похований на Байковому цвинтарі в Києві.

обірвані, голодні, кволі, переправилися через Дніпро і пропішували зворотний шлях полями, дібровами, манівцями. Повернувшись до домівки у Новоукраїнку наприкінці грудня.

... Востаннє бачив Василя в його квартирі на Лютеранській. Посиділи за столом, згадали молодість, полон, фронтові роки. Випили по чарці. І в день пам'яті українського співака, мого побратима Василя Пазича, підніму чарку за його царство небесне.

Ілля НЕВМИТИЙ, колишній учитель Тарасівської середньої школи на Черкащині.

НЕВМИТИЙ Ілля Іванович

Народився 1 серпня 1924 року в селі Новоукраїнці Звенигородського району (нині Тарасівської сільради). По закінченні Тарасівської семирічки навчався в сільськогосподарському технікумі.

В липні 1941 року з групою студентів Звенигородського і Козацького сільгосптехнікумів за направленням райвійськкомату був направлений вглиб країни. Біля Харкова потрапив в полон. Перебував в таборах в Мерефі, Полтаві, Кременчуці. Потім був направлений на сільськогосподарські роботи.

По звільненні призваний в Радянську Армію. Рядовий 132 запасного стрілецького полку. В діючій армії брав участь в Ясько-Кишинівській операції, у визволенні Румунії, Чехословаччини, Югославії, Угорщини (битва за Будапешт).

Закінчив фронтові курси. По війні - командир радіовзводу учбового дивізіону.

Демобілізувався в грудні 1946 року. Працював в сільському господарстві, агрономом колгоспу "Комінтерн" села Новоукраїнка. Згодом - вчителем, директором Тарасівської середньої школи. Нагороджений орденами і медалями.

Спогади

Від Сталінграда до Кенігсберга

1942 рік. Сталінград. Тут розгорталася одна із самих героїчних епопей народного подвигу в роки Великої Вітчизняної війни. Тут радянські війська зупинили німецькі дивізії, які рвалися до Волги.

Захопивши вигідні позиції для наступу, німецько-фашистські війська розпочали штурм міста.

Саме в цей важкий час мені в складі 26-ї танкової бригади, 2-ї танкової армії під командуванням генерала армії С.І. Богданова довелося потрапити у вир страшного побоїща. Було мені тоді неповних дев'ятнадцять років, був я радистом-кулеметником танка Т-34.

Наша бригада вела оборонні бої, переходила в контратаки. І ми відстояли Сталінград. Дорогою ціною далася перемога, але оточений ворог був зламаний. Відтоді почався наш наступ на Захід.

Після переформування в Саратові я потрапив у 159-ту танкову бригаду і разом з нею пройшов весь бойовий шлях. Наша бригада брала участь у великих стратегічних операціях по звільненню Білорусії, Прибалтики і закінчила свій бойовий шлях на землях Східної Пруссії.

Особливо пам'ятні бої в Білорусії, визволення Полоцька, Вітебська. Місцевість тут важка для танків-ліси і болота. Відмінні швидкісні якості танка Т-34 не могли використовуватись на повну силу. Танкісти проявляли вміння і наполегливість, а місцеві жителі і партизани підказували, як перейти лісами і болотами. За звільнення Полоцька наша танкова бригада одержала почесне найменування Полоцька. За ці бої я був нагороджений орденом Червоної Зірки.

Пам'ятаю запеклі бої на території Східної Пруссії. Німці вперто обороняли кожне місто. Особливо важко довелося в боях за місто Тільзіт в січні 1945 року. Ми тоді входили до складу 3-го Білоруського фронту, яким командував наш земляк, двічі Герой Радянського Союзу генерал армії І.Д. Черняховський. Варто згадати, що всім учасникам боїв у Східній Пруссії за зразкове виконання бойових завдань Верховного Головнокомандуючого оголошувались подяки. У мене таких подяк за січень 1945 року — чотири. Це ще раз говорить про високий темп наших танкових атак, про мужність і відвагу наших солдатів.

Два місяці вогонь нашої артилерії громив обложений Кенігсберг. А в квітні 1945 року до стін цитаделі докотилася могутня хвиля наступу військ 3-го Білоруського фронту. Німці відчайдушно оборонялися, засівши в добре підготовлених оборонних лініях, які поєднані з системою потужних фортів. Один з таких фортів атакував наш танковий батальйон. Пам'ятаю, як два дні танкісти разом з танковим десантом долали чотири протитанкових рови, наповнені водою. В результаті жорстоких, безперервних боїв цитадель тевтонських хрестоносців здалася.

Після взяття Кенігсбергу наш окремих 1-й танковий корпус з боями дійшов до міцно укріпленого порту Пілау. Тут точилися важкі бої, в яких загинуло багато моїх танкістів побратимів. Притиснуті до моря фашисти оборонялись відчайдушно, кидалися з обривистого берега до моря.

За особливі бойові заслуги наша танкова бригада стала іменуватись 159-а ордена Леніна, Червонопрапорна, орденів Суворова і Кутузова Полоцька танкова бригада.

М. ШЕВЧЕНКО.

Михайло Дементійович Шевченко 1923 р.н. Ветеран війни і праці. До 1947 року служив у війську, в Кенігсберзі.

Після демобілізації працював головою сільської ради, заступником директора Озир'янської МТС, по здобутті спеціальної освіти - завідувачим відділом культури Звенигородського райвиконкому. Організатор об'єднань ветеранів, перший голова Звенигородської районної ради ветеранів.

Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни І ступеня, багатьма медаллями, серед яких «За оборону Сталінграда» і «За взяття Кенігсбергу». В боях був двічі поранений, контужений. Не полишає активної громадської роботи і сьогодні ветеран-сталінградець.

Ветерани війни: Олександр Іванович Перекупко, Павло Борисович Коньков, Михайло Дементійович Шевченко, Михайло Олександрович Рябенко.

Давнє фото.

ПАРАД ПЕРЕМОГИ...

Карбовані кроки маршу Переможців...

Відлуння їх звучатиме віки в серцях вдячних нащадків. Бо то була найстрашніша війна в історії людства. І пам'ять про неї має бути пересторогою для всіх політиків, які намагаються силою вдовольнити свою пиху, жадою влади, імперські потуги. Ганьбою і прокляттям поваплені фашистські прапори...

Тоді, 24 червня переможного 1945 року в лавах Переможців крокував гвардії старший лейтенант Віталій Григорович Рапцун.

Він був учас

кові Маршалу Радянського Союзу Г.К. Жукову, командувати парадом Маршалу Радянського Союзу К.К. Рокоссовському».

Попереднє рішення про проведення параду було прийняте в середині травня. До дня проведення параду проводилась ретельна підготовка військ і бойової техніки. Остання генеральна репетиція була проведена на Красній площі. Для участі в параді були запрошені солдати, сержанти, старшини, офіцери і генерали, які найбільше відзначились в боях та мали бойові ордени.

Парад Перемоги розпочався о 10-й годині ранку 24 червня 1945р. Над Москвою було хмарне небо і мжичив дощ, але настрої у всіх був піднесений. Парад Перемоги прийняти моєму заступни-

Під час урочистого

маршу попереду на спеціально обладнаній автомашині везли Прапор Перемоги. За ним йшли зведені полки фронтів, в порядку їх розміщення на кінець війни з півночі на південь - від Карельського до 3-го Українського фронту. На чолі полків були командуючі військами фронтів, а в полках 1-го та 2-го Білоруського фронтів - їх перші заступники. В кожному полку було більше 1000 чол. Війська були одягнуті в нові мундири. В параді брав участь зведений військовий оркестр в складі 1400 чол. Для кожного зведеного полку оркестр виконував особливий марш.

Услід за полками фронтів та Військово-

Наркомату оборони, слухачі військових академій, курсанти військових училищ, вихованці суворовських училищ. За ними на площу вступила зведена кавалерійська бригада, військова техніка різних видів, підрозділи повітряно-десантних військ та інші.

Парад продемонстрував могутність та військову доблесть Радянських Збройних Сил. Наказом Верховного Головнокомандуючого всьому особовому складу - учасникам параду за добру організованість, злагоженість та стройову виучку оголошена подяка.

Після Параду Перемоги відбувся урядовий прийом на честь учасників параду.

Воронезький фронт. На посаді командира вогневого взводу 1-го дивізіону полку протягом більше двох років я пройшов бойовий шлях від Дону до Тиси в Угорщині. Полк брав участь в боях на Курській дузі, на Дніпрі, під Корсунь-Шевченківським, під Яссами, на території Румунії та Угорщини.

За героїзм особового складу полк був нагороджений орденом Червоного Прапора, йому було присвоєно найменування Кіровоградського, а також він був нагороджений орденами Богдана Хмельницького та Суворова.

В боях з німецькими загарбниками полк знищив 15 тисяч солдат та офіцерів противника,

сотні автомашин і танків, відбив 120 контратак противника, заслужив 12 подяк Сталіна.

За ці бойові заслуги полк був удостоєний високої честі - взяти участь в Параді Перемоги. І мені пощастило в той історичний день бути в парадній колоні полку.

В післявоєнний період в Москві в Дні Перемоги відбувались зустрічі наших однополчан. Я був на таких зустрічах в 1990 та 1995 роках. Останнім часом я підтримую зв'язок (листи, поздоровчі телеграми, телефонні розмови) із своїми однополчанами, які проживають в основному в Москві, і яких, на жаль, з кожним роком залишається все менше.

В.РАПЦУН.

ником Параду Перемоги

Морського флоту на Красну площу вступила зведена колона бійців-ветеранів війни, які несли опущені до землі 200 прапорів розгромлених німецько-фашистських військ. Ці прапори під барабанний бій були кинуті до підніжжя Мавзолею В.І.Леніна. Потім урочистим маршем пройшли зведений полк

Серед ушавлених частин Червоної Армії, кращих представників фронтів Вітчизняної війни в Параді Перемоги брав участь 97-й гвардійський мінометний полк («катюші»). В жовтні 1942р. після закінчення Омського артилерійсько-мінометного училища я був направлений в цей полк - на Во-

Він народився 1 червня 1923 року в селі Шевченківка Калинівського району Вінницької області в селянській сім'ї. В 1940 після закінчення з відзнакою середньої школи поступив на механічний факультет Київського політехнічного інституту. Але навчання було перервано війною.

З перших днів війни - в рядах Радянської Армії. Отримавши офіцерське звання після закінчення Омського артилерійського училища, пройшов з боями від Дону до Тиси (Угорщина) в складі 97-го Гвардійського мінометного полку. Командував взводом, а потім батареєю знаменитих "катюш", був начальником штабу дивізіону та помічником начальника штабу полку. Воював у складі Воронезького, Степного та 2-го Українського фронтів, брав участь у Белгородській, Корсунь-Шевченківській та Ясько-Кишинівській битвах. Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни та багатьма медалями, майор у відставці.

Демобілізувавшись з армії в 1947р., поступив в Київський лісгосподарський інститут, який закінчив з відзнакою в 1953р. Протягом 11 років працював помічником лісничого та лісничим в Городищенському, Звенигородському та Корсунь-Шевченківському лісгоспах Черкаської області. З 1965 р. та до виходу на пенсію в 1986р. працював інженером-економістом в ПМК-2 та райміжколгоспбуді в м.Звенигородці.

Він пішов у вічність 12 грудня 2004 року, заповівши нащадкам пам'ять про Марш Перемоги.

Документи

АРХИВ

Министерства обороны
Союза ССР

Отдел ... 3-й ..

ноября 1966 г.

№ III305

г. Подольск, Московск. обл.

ДИРЕКТОРУ ЗВЕНИГОРОДСКОГО НАРОДНОГО
ИСТОРИКО-КРАЕВЕДЧЕСКОГО МУЗЕЯ имени Т.ШЕВЧЕНКО

Черкасская обл.,
г.Звенигородка,
пр.Октября,76

на № 62 от 15.9.66г.

На письмо заведующего фондами Вашего музея тов.ТКАЧЕНКО сообщая, что город Звенигородка был оккупирован врагом 29 июля 1941г. и освобожден войсками 6 гв.танковой армии 1-го Украинского фронта и 5 гв.танковой армии 2-го Украинского фронта 28 января 1944г.

Город освободили:

Из войск 6 гв.танковой армии - танковая группа (командир группы - генерал-майор т/в САВЕЛЬЕВ Михаил Иванович), 5-го механизированного корпуса в составе: 233 танковой бригады (командир - подполковник ЧЕРНУШЕВИЧ Александр Антонович), 1228 самоходно-артиллерийского полка (командир-подполковник ДОБРОШИНСКИЙ Иван Иванович).

Из войск 5 гв.танковой армии - 20 танковый корпус (командир - генерал-лейтенант т/в ЛАЗАРЕВ Иван Гаврилович), в составе: 8 гв.танковой бригады (командир - полковник ОРЛОВ Василий Федорович), 80 танковой бригады (командир - подполковник ЕВСЮКОВ Владимир Иосифович), 155 танковой бригады (командир - подполковник ПРОШИН Иван Иванович).

Приказом Верховного Главнокомандующего № 030 от 13 февраля 1944г. за освобождение города Звенигородка присвоены почетные наименования "Звенигородских":

62 гв.стр.дивизии (командир - полковник МОШЛЯК Иван Никонович), 69 гв.стр.дивизии (командир - генерал-майор ДЖАХУА Кирилл Кочеевич), 94 гв.стр.дивизии (командир - полковник ШОСТАЦКИЙ Григорий Николаевич), 1 гв.воздушно-десантной дивизии (командир - полковник МИХЕЕНКО Яков Семенович), 5 гв.воздушно-десантной дивизии (командир - полковник АФОНИН Павел Иванович), 20 танковому корпусу.

Войскам, участвовавшим в освобождении городов Звенигородка, Шпола, Смела, Богуслав, Канев, приказом Верховного Главнокомандующего от 3 февраля 1944г. объявлена благодарность и в Москве дан салют 20-ю артиллерийскими залпами из 224-х орудий.

ОСНОВАНИЕ: ф.240, опись 2779, д.887, л.150

ф.5 мк, опись 382856с, д.1, л.л.63-65

НАЧАЛЬНИК 3-го ОТДЕЛА

ПОЛКОВНИК

(ПАВЛЕНКО)

НАЧАЛЬНИК АРХИВОХРАНИЛИЩА

КАПИТАН

(ЗОВКОВ)

исп.Романкевич

т.т.

Документи

Краткая справка

О боевом пути 62 гвардейской Звенигородско-Будапештской Краснознаменной, орденов Суворова и Богдана Хмельницкого II степени стрелковой дивизии (первоначально именовалась как 127 стрелковая дивизия).

127 стрелковая дивизия создана по приказу Верховного Главнокомандующего И.В. Сталина от 10.02.1942г. формировалась в г. Аткарск Саратовской области.

12.07.1942 г. заняла оборону на восточном берегу р. Дон.

16.01.1943 г. за исключительные заслуги перед Родиной в период оборонительных и наступательных боев 1942 года 127 стрелковая дивизия преобразован в 62 гвардейскую дивизию.

18.02.1944 г. за боевые успехи по окружению и уничтожению Корсунь-Шевченковской группировки врага дивизия получила наименование «Звенигородской» и награждена орденом «Богдана Хмельницкого» II степени.

За успешное выполнение боевых задач в Уманско-Батошанской операции и форсирование реки Днестр весной 1944 г. дивизия награждена орденом «Красное Знамя»

5.04.1945 г. за бои на венгерской земле и взятие г. Будапешта дивизии присвоено наименование «Будапештской».

13.05.1945 г. за взятие г. Вена 62 гв. СД награждена орденом «Суворова» II степени.

9 мая 1945 г. – день Победы воины дивизии встретили в г. Визельбург (Австрия)

За период с июля 1942 г. по май 1945г. дивизия проделала героический путь от бегов Дона до столицы Австрии – г. Вена, пройдя с боями 1460 км., маршем 1860 км., а всего 6870 км.

Форсировала реки: Дон, Сокол, Сев. Донец, Днепр, Южный Буг, Днестр и Дунай.

За годы войны врагу причинены большие потери, в том числе:

	Уничтожено	Захвачено
Солдат и офицеров	Более 18300 чел.	13295 чел.
Танков	186	331
Бронетранспортеров и самоходных орудий	194	-
Орудий разного калибра	358	502
Автомашин	1917	1663
Самолетов	2	-

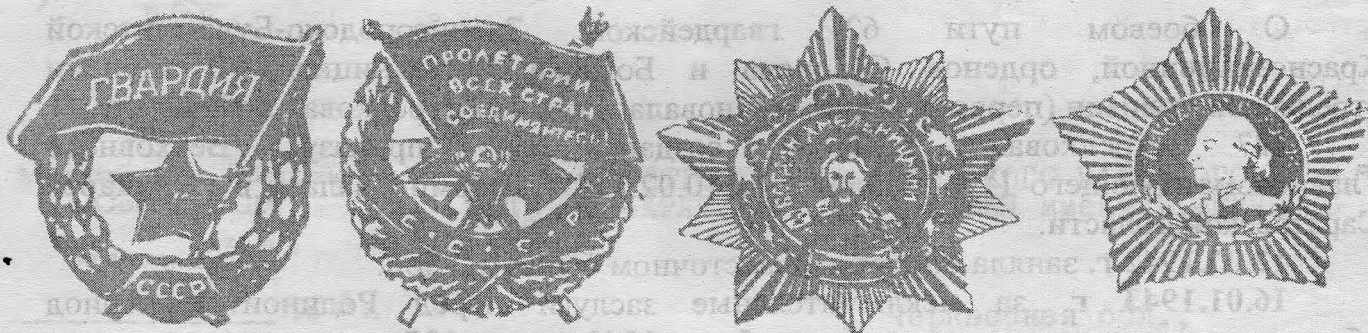
За заслуги перед Родиной с июля 1942 г. по май 1945 г. награждено орденами и медалями 10596 солдат и офицеров дивизии, 43 воинам присвоено звание «Герой Советского Союза».

Летом 1946 г., в соответствии с планом сокращения Вооруженных сил СССР, дивизия была расформирована, а ее боевые знамена переданы на вечное хранение в музей Советской армии в г. Москва.

(Справка составлена по данным Архива МО СССР в г. Подольске).

Документи

Никто не забыт, ничто не забыто

СОВЕТ ВЕТЕРАНОВ

62-Й ГВАРДЕЙСКОЙ, ЗВЕНИГОРОДСКО-БУДАПЕШТСКОЙ, КРАСНОЗНАМЕННОЙ,
ОРДЕНОВ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦКОГО И СУВОРОВА II СТЕПЕНИ
СТРЕЛКОВОЙ ДИВИЗИИ

Гор. Киев.

9 мая 2005 года.

Дорогі вельмишановні звенигородці!

Настав рік ювілею великої Перемоги радянського народу над німецько-фашистськими загарбниками. Рівно 60 років тому над німецьким рейхстагом замайорів червоний прапор – Прапор Перемоги. Народи Європи були звільнені від коричневої чуми XX століття – фашизму. В бойових операціях Великої Вітчизняної війни активну участь приймали воїни 62-ї гвардійської стрілецької дивізії, яка пройшла фронтовими дорогами від берегів Дону через території Росії, України, Молдавії, Румунії і Угорщини до столиці Австрії – Відня.

Напружені кровопролитні бої вела наша дивізія на Черкащині восени і взимку 1943-44 років. В боях за звільнення міст і сіл Шевченкового краю від німецьких загарбників, смертю хоробрих полягло багато сотень наших бойових побратимів, які поховані в братських могилах. Ми дуже вдячні вам, звенигородці, за те, що ви свято бережете і вшановуєте пам'ять про тих, хто віддав своє молоде життя за звільнення вашої землі, дбайливо доглядаєте місце їх останнього спочинку.

За бойові успіхи в Корсунь-Шевченківській битві нашої дивізії було присвоєно почесне звання “Звенигородської”. Ми пишаємось цим званням, бо Звенигородка є одним з найстаріших міст України, має славу багатовікову історію, визначні бойові і трудові традиції. Особливо слід відзначити, що саме звенигородська земля дала світові Тараса Григоровича Шевченка.

Документи

Пройшло вже 60 років з дня великої Перемоги. Більшість бувших воїнів нашої дивізії покинули цей світ. За ці роки багато чого змінилось у нашому житті: розпалась велика могутня країна – Радянський Союз, стала незалежною Україна. Але період становлення незалежності відзначився, на жаль, різким розподілом суспільства на бідних і багатих, стало занепадати село і сільське господарство, руйнувалась економіка країни. В цих тяжких умовах звенигородці знайшли в собі сили, щоб вистояти, зберегти свої одвічні традиції, звичаї, культуру, а головне – зберегти колективні сільськогосподарські підприємства – основу економіки району. В цьому, ми вважаємо, є велика заслуга керівників Вашого району і міста, які в період економічної кризи змогли організувати людей і приймали рішення для покращення добробуту звенигородської громади.

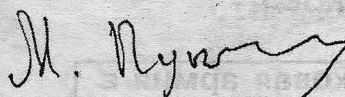
Ми, ветерани 62 гвардійської дивізії, у післявоєнні роки чесно трудилися в народному господарстві країни на благо її народу. Зараз всі ветерани перейшли вже 80-річний рубіж життя і не можуть активно впливати на розвиток подій в країні. Це належить зробити наступним поколінням, які прийняли від нас естафету стійкості, винахідливості і патріотизму. В останні роки намітився підйом економіки України, і можна сподіватись на покращення життя її громадян.

В день 60-річчя Перемоги ми гаряче вітаємо наших побратимів – ветеранів Великої Вітчизняної війни – жителів Звенигородки та району і бажаємо їм всього найкращого.

В цей святий для нашого народу день ми, ветерани 62 гвардійської Звенигородсько-Будапештської тричі орденоносної стрілецької дивізії від імені живих і від імені тих, хто поліг в боях, і тих, хто відійшов у небуття в післявоєнні роки, сердечно поздоровляємо вас, дорогі звенигородці, з 60ю річницею Перемоги. Від щирого серця бажаємо вам міцного здоров'я, успіхів в усіх добрих ділах, довгих літ заможного життя і мирного неба.

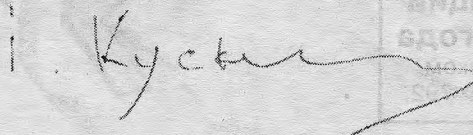
Хай вам щастить!

Голова Ради ветеранів 62 гв. СД
Герой Радянського Союзу

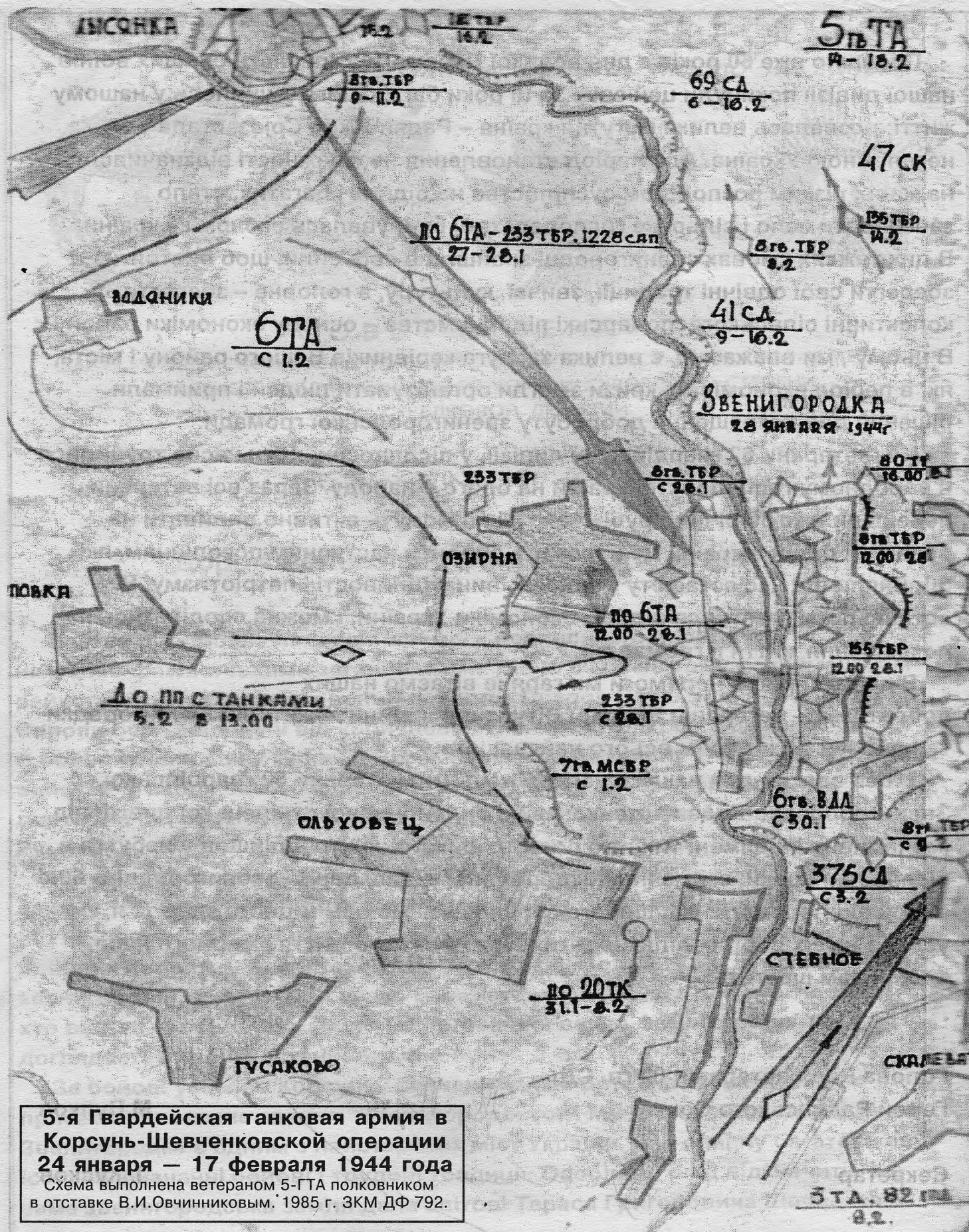
М.Пупков

Секретар

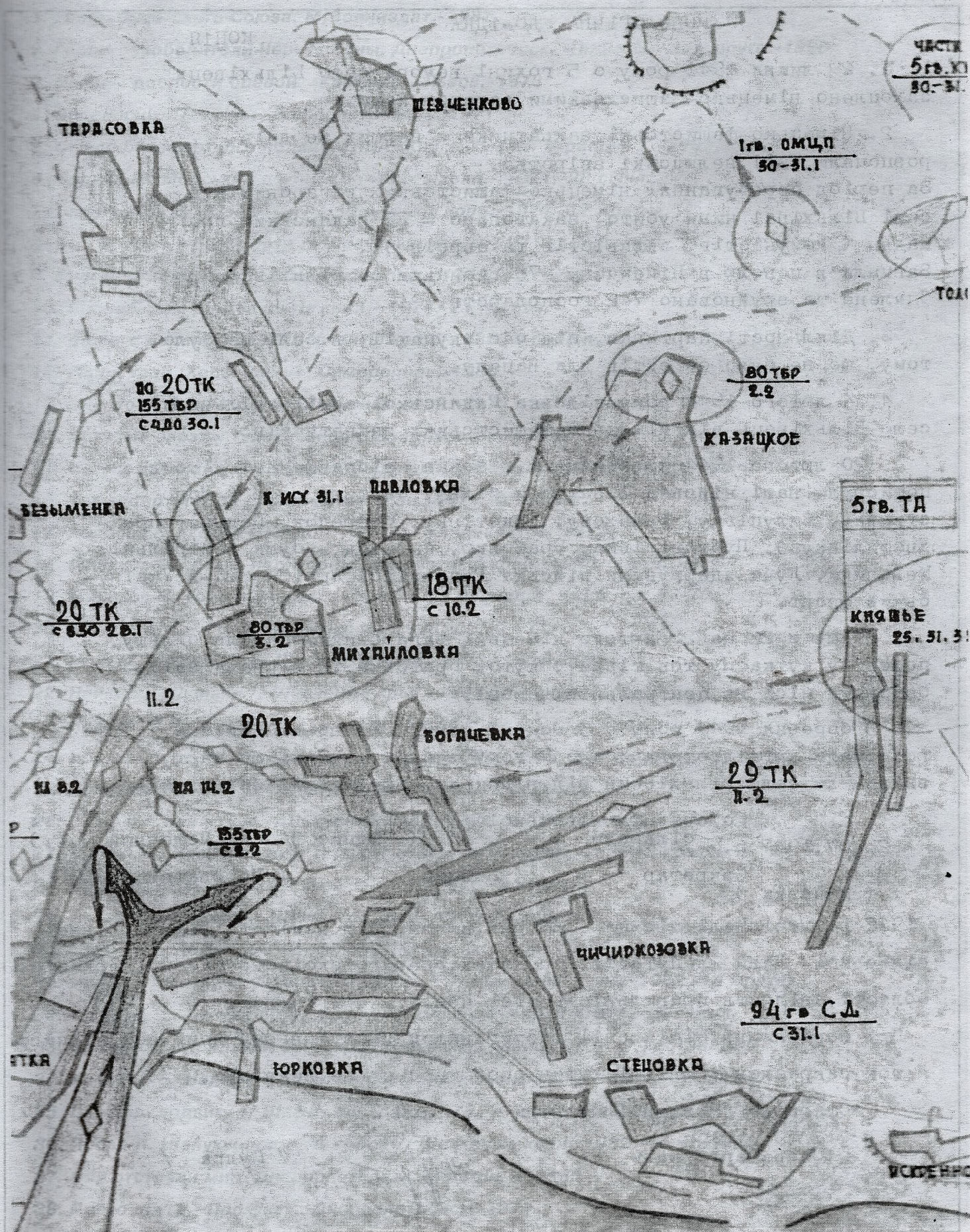
І. Кусков

Документи

**5-я Гвардейская танковая армия в
Корсунь-Шевченковской операции
24 января — 17 февраля 1944 года**
Схема выполнена ветераном 5-ГТА полковником
в отставке В.И.Овчинниковым. 1985 г. ЗКМ ДФ 792.

Документи

Документи

ХРОНОЛОГІЧНА ДОСЛІДКА

КОПІЯ

1. 29 липня 1941 року о 5 годині вечора село Вільхівець захоплено німецько-фашистськими загарбниками.

2. Німецько-фашистські захватчики з перших же днів розпочали свої нелюдські звірства. За період перебування німецько-фашистських загарбників в селі Вільхівці ними убито, закатовано – 25 радянських громадян (комуністів, активістів та євреїв). Загнали в неволю в Німеччину 478 громадян с. Вільхівця. Спалено та зруйновано 742 господарств.

3. Діяльності партизан, під час окупації, в селі не було тому, що не було об'єктів для нападу.

4. 4 лютого 1944 року війська Радянської армії звільнили село Вільхівець від німецько-фашистських захватчиків.

20 лютого 1944 р. німецькі війська, зібравши великі сили, потиснули наші війська і зайняли більшу частину села (Ново-стройку, Вилупівку, Ванахову, Тростівку, Осередок, Педьки, Про-хвятилівку); Пустовітівка, Братське, ц-завод – були нейтральні; Мельники, Луки здержували війська Радянської Армії – 2-й Український фронт.

В НЧ з 22 на 23 лютого німецькі загарбники спалили більшу половину кутка Пустовітівки, куток Братське та зірвали залізо бетонний міст на центральній дорозі.

5 березня 1944 року о 5 годині ранку Радянські війська розпочали артпідготовку, а о 7 годині ранку розпочавши наступ звільнили село Вільхівець від німецько-фашистських захватчиків.

Голова Вільхівецької
23.07.1947 р. сільради (Підпис) (Меленний С.С.)
Секретар (Підпис) (Череватий П.А.)
(печатка)

1968 р. листопада місяця 25 дня, виконавчий комітет Вільхівецької сільської Ради депутатів трудящих, Звенигородського району, Черкаської області, свідчить правильність цієї копії з оригіналом.

При порівнянні цієї копії з оригіналом в останньому поправок, підписи, ток, закреслених слів і інших особливостей не виявлено.

Стягнуто державної пошліни – коп.

Секретар с/ради

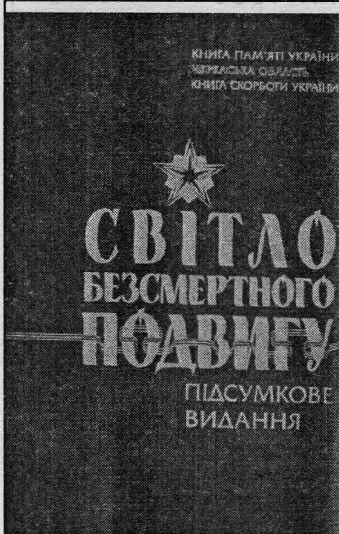
/ Мудра /

Література

1. Герои Советского Союза. М. Воениздат. - 1987
2. Герои-освободители Черкасщины. Днепропетровск, «Промінь». Вид. друге. - 1980
3. Звезды доблести боевой. «Каменяр». Львов. - 1978
4. Зореносці. «Промінь», Дніпропетровськ. - 1971
5. Світло безсмертного подвигу. ПВА «Книга Пам'яті України». К. - 2005.
6. Бадаєв М. Морський сокіл // Шевченків край. - 1971. - 28 січня.
7. Баранчиков В. Через Тікич // Шевченків край. - 1974. - 17 жовтня.
8. Бас В. Крок у безсмертя // Шевченків край. - 1971. - 15 червня
9. Безсмертя подвигу // Шевченків край. - 1969. - 13 грудня.
10. Бронебійник // Шевченків край. - 1974. - 21 грудня.
11. Відвага десантника // Шевченків край. - 1985. - 6 серпня.
12. Герои твои, Херсонщина. Симеополь. - 1980.
13. Зленко Г. Безсмертя // Шевченків край. - 1973. - 14 серпня.
14. Золотые звезды тихоокеанцев. Владивосток. - 1982.
15. Коньков П. Не старіє душею солдат // Шевченків край. - 1984. - 9 травня.
16. Командир - герой // Шевченків край. - 1971. - 5 серпня.
17. Королев В.. Герои Великого океана. Владивосток, 1972.
18. Минаков В.. Атака над морем // Шевченків край. - 1980. - 24 квітня.
19. Минаков В. Торпедоносцы атакуют. - Л.: Лениздат, 1988. с.с. 66-78.
20. Минуле згадують бійці. Черкаси. - 1998. с. 170-171.
21. Мовою документів // Шевченків край. - 1973. - 15 грудня.
22. Найвища відзнака // Шевченків край. - 1995. - 7 січня.
23. Невмитий В. Аудиторія 116 // Шевченків край. - 1973. - 22 грудня.
24. Не остуди серця свого // Черкаська правда. - 1990. - 29 серпня.
25. Нове про героя // Шевченків край. - 1971. - 21 вересня.
26. Олефір І. Був у бою // Шевченків край. - 1974. - 17 жовтня.
27. Сандул В. Навіки в серці і граніті // Шевченків край. - 1983. - 9 травня.
28. Солдатська слава // Шевченків край. - 1976. - 2 вересня.
29. Солдатська слава // Шевченків край. - 1970. - 8 грудня.
30. Стецюк П. Лейтенант Панфілов // Шевченків край. - 1973. - 31 травня.
31. Усатенко М. Іду я, українець Гришко... // Шевченків край. - 1982. - 14 жовтня.
32. Хоменко В. За мужність і відвагу // Шевченків край. - 1974. - 16 квітня.
33. Хоменко В. Крилатий богатир // Шевченків край. - 1970. - 17 листопада.
34. Хоменко В. Над Баренцовим морем // Шевченків край. - 1975. - 29 липня.
35. Шлях до подвигу // Шевченків край. - 1978. - 21 листопада.
36. Ярова Л. Шануючи пам'ять героя // Шевченків край. - 1982. - 14 жовтня.
37. Они отстояли мир. Днепропетровск, «Промінь». - 1985.
38. Плечо друга. «Промінь». Днепропетровск. - 1974.

Наша книгарня

Бібліотека краєзнавця

Світло безсмертного подвигу.

Книга пам'яті України. Книга скорботи України, Черкаська обл. 3 том (Підсумкове видання) — Київ: Пошукове-видавниче агентство "Книга Пам'яті України", 2005.

Третій том обласного видання серіалів "Книга Пам'яті України" і "Книга Скорботи України" містить узагальнюючі відомості про внесок жителів Черкащини у розгром гітлерівських фашистів.

На сторінках тому дається інформація про черкащан - Героїв Радянського Союзу і повних кавалерів ордена Слави. Віддано данину пам'яті синам усіх народів СРСР, які боронили і визволяли Черкащину від

фашистів, а також землякам, полеглим у воєнних конфліктах за рубежом та загинлим при ліквідації аварії на ЧАЕС. Подається додаткова інформація, яка не увійшла у попередні томи серіалів. Для істориків, краєзнавців, широкого кола читачів.

**Миттєвості війни
50-річчя визволення
України від фашистських
окупантів.**

Київ "Спалах" ЛТД 1994
Фотоальбом присвячений 50-річчю визволення України від фашистських загарбників, адресується не лише тим, хто зі зброєю в руках захищав тоді нашу Батьківщину, він звертається до молоді, до її ще не зачерствілих сердець із закликом: свято бережіть, шануйте, згадуйте своїх дідів і прадідів.

В основу видання лягли документальні фотографії військових фотокореспондентів, які, ризикуючи життям, зробили ці знімки тоді, піввіку назад, донесли до нас і дарують їх нащадкам.

**Черкащина в період
Великої Вітчизняної війни
1944-1945рр. Збірник
документів та матеріалів
(Укладачі: П.М.Жук,
П.П.Жук, С.І.Кононенко,
С.І.Кривенко.)**

Черкаси: Брама-ІСУЕП, 2000-208с.

До збірника увійшли матеріали, які відображають героїчну боротьбу проти німецько-фашистських загарбників на Черкащині, а також участь черкащан у боротьбі з фашистами на фронтах Другої Світової війни.

Більшість документів публікуються вперше, зокрема ті, що стосуються партизанського та підпільного руху, репресій населення Черкащини як з

боку гітлерівських, так і з боку радянських репресивних органів.

Збірник розрахований на широке коло читачів, працівників освіти, студентів, краєзнавців, всіх тих, хто цікавиться історією рідного краю.

Присвячується 55-річчю Великої Перемоги над німецько-фашистською Німеччиною.

Минуле згадують бійці

Спогади фронтовиків-ветеранів Великої Вітчизняної війни, визволителів міста Черкаси.

55-й річниці звільнення Черкас від німецько-фашистських загарбників присвячується.

Це незвичайна книга про війну.

Унікальність її не лише в тому, що переважну більшість сторінок становлять спогади колишніх бійців і командирів про одну із найзапекліших битв в ході визволення України - битву за Черкаси.

Книга цікава тим, що ветерани розповідають про війну без прикрас.

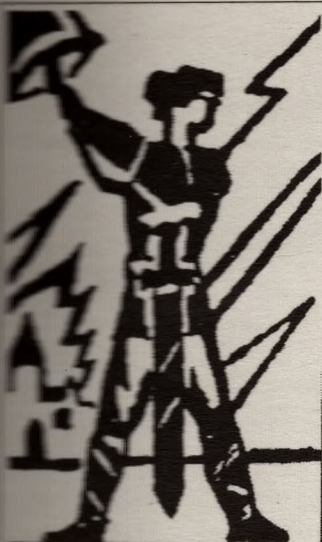
Матеріали тематичних сторінок "Звитяга", які редагував в газеті "Шевченків край" багато років член Національної спілки журналістів України Володимир Михайлович Хоменко, можуть служити справжньою енциклопедією про Звенигородщину у Великій Вітчизняній війні.

І.Богун
Ф.Людний

**Черкащани
в роки
війни**
Черкащина в роки війни.

Автори книги Федір Петрович Людний, учасник Великої Вітчизняної війни, підполковник у відставці, та Іван Маркович Богун, директор СТОВ "Телепін" розповідають про Кам'янщину та її людей в роки Великої Вітчизняної війни.

Ратний подвиг воїнів, які боронили рідну Вітчизну, зберігається в пам'яті народу, живе в бронзі і граніті монументів Слави, які є в кожному місті і селі нашої держави, і про це розповідає книга, видана ветеранами.

*Vivos voco,
mortuos plango,
fulgura frango.*

*Живих кличу,
мертвих оплакую,
блискавки ламаю.*

Напис на дзвоні

*Немає людини,
щоб була б як острів,
сама по собі,*

*Кожна людина —
грудка землі,
часточка суходолу;*

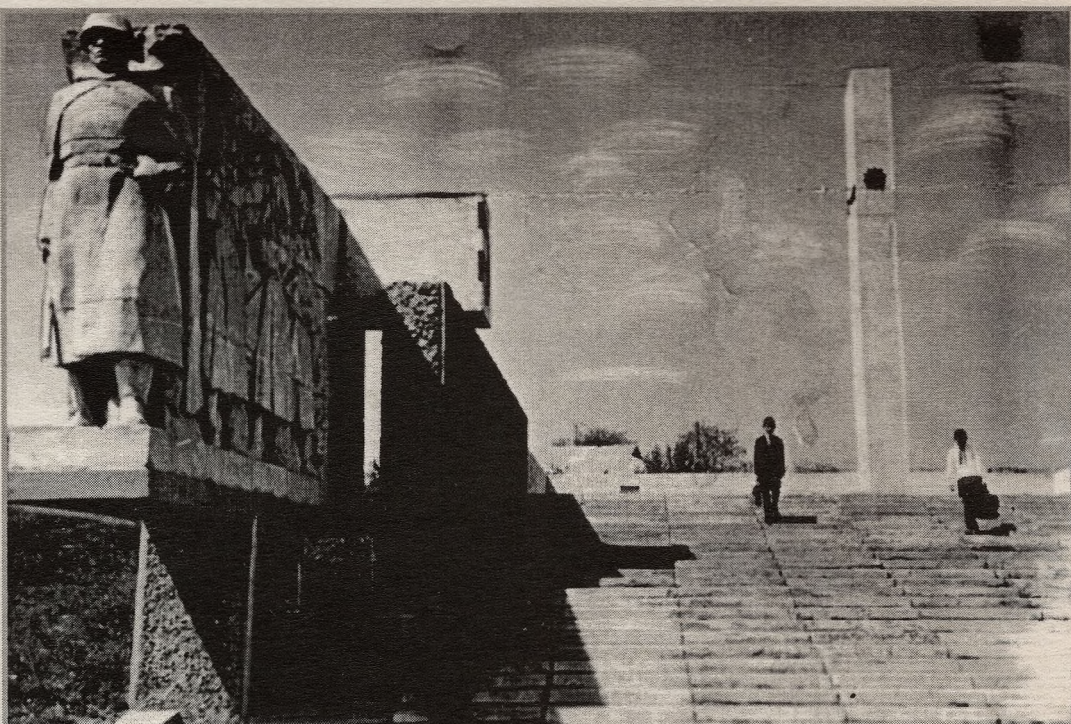
*І якщо море змис
хоч би скалку материка,
поменшає Європа,*

*І те саме буде,
якщо змис
мис або оселю
друга твого,
а чи твою власну,*

*Від смерті кожної людини
малію і я,
бо я єдиний
з усім людством;*

*Тому ніколи не питай,
по кому б'є дзвін —
він по тобі.*

Джон Донн, англ. поет
кінця 16-початку 17 ст.

Пам'ять...

Вона в обелісках

*високих,
що неба тримають
безхмарну блакить.*

Пам'ять...

То серця бентежний

*неспокій.
На пагорбі Слави
спиняється мить...*

Пам'ять...

В урочистій тиші

*вшануйте відважних,
що мир і свободу
для нас відстояли.*

Пам'яті їх

*будьте гідні назавжди,
будьте достойні
їх честі і слави.*

Станіслав ЛЯЧИНСЬКИЙ.
9 травня 1980р.

Видання здійснене за підтримки голови Звенигородської районної державної адміністрації Володимира Миколайовича Попка, голови районної ради Сергія Яковича Пащенка, Звенигородського міського голови Олександра Яковича Саєнка.

Редакція журналу висловлює щире вдячність директору Звенигородського поліграфічного підприємства Володимирі Івановичу Неумитому, старшому майстру Людмилі Федорівні Годованик, складачам і верстальникам комп'ютерного набору Надії Василівні Кремінській і Андрію Володимировичу Неумитому, фотомонтажисту Володимирі Вікторовичу Загорульку, друкарям офсетного друку Щербині Олександрі Віталійовичу, Калашнікову Андрію Миколайовичу, Бородій Олені Микитівні, брошурувальнику Бордун Тетяні Іванівні, які з особливою увагою і турботою допомогли редакції в підготовці і випуску номера журналу "Спадщина" (2005 р.).

Звенигородка 2005